

Hydroalcoholic extraction of *Hyssopus officinalis* L has inhibitory effect on seizure progression in chemical kindling induced by PTZ

ARTICLE INFO

Article Type

Original Research

Authors

Hossein Changaei¹
Simin Namvar Aghdash^{2*}

¹Bachelor of biology, Faculty of basic sciences, Azarbaijan Shahid Madani University, Tabriz, Iran

²Department of biology, Faculty of basic sciences, Azarbaijan Shahid Madani University, Tabriz, Iran

*Correspondence

Address: 2Department of biology, Faculty of basic sciences, Azarbaijan Shahid Madani University, Tabriz, Iran. Tel: +989141764103.
Email: jafar.amani@gmail.com

Article History

Received: January 4, 2020

Accepted: February 28, 2021

ePublished: December 20, 2020

ABSTRACT

Background and Objective: Epilepsy is one of the most neurological disease. Despite existence of synthetics drugs for epilepsy, some patients suffer from side effects of available medicine and its drug resistance seizures. Use of traditional herbal medicine for treatment of disease is proposed as a therapeutic modality. In attention to components of *Hyssopus officinalis* L and use of it in folk medicine, the aim of this investigation was to study of the anti-convulsive effects of *Hyssopus officinalis* L extract on seizure development.

Material and methods: In this experimental study 56 adult male mice divided into 7 groups (n=8) including: 1-kindel group receiving only Pentylenetetrazole (PTZ) at every 48 hours (45 mg/kg of body weight), until animal show stage 5 seizure 3 – 5 times. Control group that only receiving salin. 4 experimental groups that 30 minutes before PTZ injection received hyssopus by gavages in doses of 100, 200, 400 and 800 mg/kg of body weight and in addition to, positive control group animals, received diazepam by intraperitoneal injection in doses of 2 mg/kg.

Results: Data analysis indicated that treatment with hyssopus has a significant effect on chemical kindling process that comparable with diazepam. It decreases progress of seizure behavioral stages considerably ($P < 0.05$) and increases latency time of seizure significantly ($P < 0.05$) but don't has significant effect on seizure duration.

Conclusion: The results shows extract of *Hyssopus officinalis* L has anticonvulsant effect on PTZ kindling process. Thus, it may to be beneficial for seizure treatment

Keywords: seizure, chemical kindling, Pentylenetetrazole, *Hyssopus officinalis* L.

اثر مهاری عصاره هیدروالکلی گیاه زوفا بر پیشرفت تشنج‌ها در مدل کیندلینگ شیمیایی با پنتیلن تترازول

حسین چنگایی

لیسانس زیست‌شناسی، دانشکده علوم پایه، دانشگاه شهید مدنی

آذربایجان، تبریز، ایران

سیمین نامور آغداش

گروه زیست‌شناسی، دانشکده علوم پایه، دانشگاه شهید مدنی

آذربایجان، تبریز، ایران

چکیده

زمینه پژوهش: صرع یکی از شایع‌ترین بیماری‌های عصبی است. با وجود وجود داروهای صنعتی، تعدادی از بیماران از آثار جانبی داروهای موجود و تشنج مقاوم به آنها رنج می‌برند. استفاده از داروهای سنتی گیاهی برای درمان صرع به عنوان یک روش درمانی پیشنهاد شده است. با توجه به ترکیبات گیاه زوفا و استفاده آن در طب سنتی، هدف این پژوهش مطالعه آثار ضد تشنجی این گیاه برای ایجاد تشنج است.

مواد و روش‌ها: در این مطالعه تجربی ۵۶ موش سوری نر به ۷ گروه (۸ تایی) تقسیم شدند که شامل گروه کیندل، که فقط پنتیلن تترازول را هر ۴۸ ساعت یک بار (به میزان ۴۵ میلی‌گرم بر گیلوگرم وزن) دریافت می‌کردند تا زمانی که موش‌ها ۳ تا ۵ بار مرحله ۵ تشنج را نشان دهند. گروه شاهد، که فقط نرمال سالین دریافت می‌کردند، چهار گروه آزمایشی که ۳۰ دقیقه قبل از تزریق PTZ، زوفا را با دوزهای ۱۰۰، ۲۰۰، ۴۰۰ و ۸۰۰ میلی‌گرم بر کیلوگرم وزن بدن به صورت خوراکی از طریق گاواژ دریافت می‌کردند. علاوه بر این، حیوانات کنترل مثبت داروی دیازپام (به میزان ۲ میلی‌گرم بر کیلوگرم) را با روش تزریق داخل صفاقی دریافت کردند.

نتایج: آنالیز داده‌ها نشان داد درمان با زوفا اثر قابل ملاحظه‌ای بر روند کیندلینگ شیمیایی دارد که با دیازپام قابل مقایسه است به گونه‌ای که بطور معنی‌داری از پیشرفت مراحل رفتاری تشنج رو

جلوگیری کرد ($P < 0.05$) و تاخیر در شروع تشنج را به شکل معنی‌داری افزایش داد ($P < 0.05$) ولی اثر قابل ملاحظه‌ای بر مدت زمان تشنج‌ها نداشت.

بحث: نتایج نشان داد که عصاره گیاه زوفا اثر ضد تشنجی بر روند کیندلینگ PTZ دارد و بنابراین ممکن است در درمان تشنج مفید باشد.

کلیدواژه‌ها: صرع- تشنج- کیندلینگ شیمیایی- پنتیلن تترازول- زوفا

تاریخ دریافت ۹۹/۱۰/۱۵

تاریخ پذیرش ۹۹/۱۲/۱۰

*نویسنده مسئول: Siminnamvar2@gmail.com

مقدمه

یکی از بیماری‌های مزمن و شایع جامعه بشری صرع است که توسط تشنج‌های مکرر و خود به خودی مشخص می‌شود. این تشنج‌ها ناشی از فعالیت هماهنگ، شدید و برانگیخته نورون‌های مغز هستند (۱). یافتن یک راه درمانی برای این بیماری از حدود ۴ میلیون سال پیش یکی از مشکلات انسان بوده است و در چند دهه اخیر درمان‌های زیادی برای بیماری صرع معرفی شده است و در عین حال توجه و علاقه خاصی به درمان این بیماری با داروهای گیاهی شده است (۲). مدل‌های حیوانی متعددی برای مطالعه صرع و بررسی اثر ضد صرعی مواد و داروهای مختلف استفاده می‌شود که یکی از رایج‌ترین آنها کیندلینگ است. کیندلینگ به دو روش الکتریکی و شیمیایی انجام می‌شود. در کیندلینگ شیمیایی مواد شیمیایی تشنج‌زا با مقادیر زیر آستانه به طور مکرر به حیوان آزمایشگاهی تجویز می‌شود. یکی از این مواد شیمیایی محرک مغز پنتیلن تترازول (PTZ) است. پنتیلن تترازول با مهار گیرنده‌های $GABA_A$ موجب کاهش جریان کلری به سلول‌ها شده و از این طریق سیستم گاباژژیک $GABA_{Aergic}$ مغز را مهار می‌کند در نتیجه با کاهش مهار در مغز، تحریک پذیری آن را افزایش داده و سبب ایجاد فعالیت الکتریکی شدید مغز و بروز تشنج می‌شود. با وجود داروهای شیمیایی متعدد برای درمان صرع، به دلیل

ترازول صرع مورد مطالعه قرار گرفت و اثر آن با داروی دیازپام مقایسه شد تا میزان اثر بخشی این عصاره بهتر مشخص شود.

مواد و روش ها

حیوانات

در این مطالعه آزمایشگاهی ۵۶ سر موش سوری نر بالغ با وزنی در محدوده ۲۵-۳۱ گرم استفاده شد که از دانشکده دامپزشکی دانشگاه تبریز خریداری شدند. برای اینکه موش های مورد مطالعه با شرایط جدید اتاق حیوانات سازگاری پیدا کنند آزمایش ها پنج روز پس از استقرار آنها شروع شدند. موش ها در اتاقی با دمای ۲۶-۲۲ درجه، رطوبت ۴۰ درصد و در دوره ۱۲ ساعت روشنایی- تاریکی نگه داری شدند. آب و غذای کافی به استثنای زمان انجام آزمایش ها به راحتی در دسترس آنها قرار داشت. در تمام مراحل انجام کار اصول اخلاقی مصوب IASP رعایت شده است.

تهیه عصاره

پس از تهیه گیاه زوفا از فروشگاه های محلی و تأیید آن توسط کارشناس دانشگاه، برای عصاره گیری از روش ماسراسیون (maceration) استفاده شد. به منظور استخراج عصاره تام از مخلوط آب و اتانول با ۸۰:۲۰ استفاده شد. در ابتدا قسمت برگ و گل گیاه به وسیله دستگاه آسیاب کن برقی پودر شد. مقدار ۱۰۰ گرم از پودر در حلال فوق خیسانده شد. سپس در بطری شیشه در بسته روی Stirrer hot plate magnetic با سرعت ۱۲۰ دور در دقیقه به مدت ۲۴ ساعت قرار داده شد. استخراج در سه مرحله متوالی صورت گرفت که ۷۲ ساعت طول کشید. محلول به دست آمده از کاغذ واتمن عبور داده شد و بعد به وسیله دستگاه evaporator rotary متصل به پمپ به روش تقطیر در خل چرخان در دمای کمتر از ۴۰ درجه سانتی گراد تغلیظ شد و در نهایت برای حذف کامل آب در دستگاه Freeze Drying به مدت ۳ روز قرار گرفت تا خشک شود. وزن عصاره خشک حاصل از گیاه ۱۰ گرم بود و تا انجام آزمایش ها در دمای ۴ درجه نگهداری شد (۹-۱۰).

عوارض جانبی داروهای شیمیایی توجه خاصی به استفاده از داروهای گیاهی در درمان بیماری صرع معطوف شده است. (۴-۳). گیاه *Hyssop (Hyssopus officinalis L.)* متعلق به خانواده *Lamiaceae* است. این گیاه در ایران زوفا *Zoufa* نامیده می شود و در بعضی از مناطق ایران مانند جنوب کشور رشد می کند (۶-۵). مواد مختلفی در گیاه زوفا وجود دارد که روغن های اساسی یکی از مهمترین آنهاست (۵). ۳۹ ترکیب روغن های اساسی که در گیاه زوفا وجود دارد که بیش از ۹۹ درصد وزن آن را تشکیل می دهند و بیشتر از برگ و گل های این گیاه استخراج می شود و ترکیبات اصلی این روغن ها شامل ایزوپینوکامفون (iso-pinonones, (pinocamphone, Cis- and trans-3-pinanones) (سیس و ترانس پینون)، بتا پینن (β -pinene)، ترپینن (β -pinene-4-ol)، پینوکارون (pinocarvone)، لیمونن (limonene)، کارواکرون (carvacrol)، پی سیمن (p-cymene) بیسابولول (β -bisabolol)، دودکان (n-Dodecane)، کاریوفیلین (caryophyllen) و لینالول (linalool) است (۶). همچنین این گیاه حاوی فلاونوئیدها (flavonoids) و تانن ها (tannins) نیز هست. تمامی این ترکیبات به لحاظ بیولوژیکی فعال هستند (۵). این گیاه یکی از مهمترین داروهای گیاهی در طب سنتی ایران است و از آن در درمان بیماری های مختلف مانند آسم، برونشیت، سرفه مزمن و کولیک استفاده می شود (۷). این گیاه همچنین در اختلالات عصبی و دندان درد نیز استفاده می شود. علاوه بر این گیاه زوفا دارای خواص ضد ویروسی، ضد باکتریایی و انتی اکسیدانی هم هست (۸). برخی از ترکیبات موجود در این گیاه مانند فلاونوئیدها سبب افزایش فعالیت گیرنده های نوع A گابا ($GABA_A$) شده و می تواند در تقویت سیستم مهاری مغز موثر باشد. بنابراین این ترکیبات ممکن است در درمان بیماری هایی که در نتیجه افزایش تحریک پذیری در مغز ایجاد می شود، موثر باشند.

بنابراین با توجه به ترکیبات موجود در گیاه زوفا که برخی از آنها سبب افزایش فعالیت سیستم گابا آرژیک در مغز می شوند، انتظار این بود که عصاره این گیاه آثار درمانی بر وقوع تشنج ها داشته باشد. بنابراین در این مطالعه اثر عصاره هیدروالکلی گیاه زوفا بر ایجاد و پیشرفت تشنج ها در مدل کیندلینگ شیمیایی به وسیله پتیلین

تمام حیوانات این گروه کیندل شوند یعنی مرحله ۵ تشنج را ۳ تا ۵ بار پشت سرهم نشان دهند مرحله ۵ تشنج از روز ۸ شروع شد ولی در پایان روز ۱۲ تمام حیوانات کیندل شده بودند.

۲- گروه شاهد (PTZ+ NS): این گروه مانند گروه PTZ داروی پنتیلین تترازول را دریافت کردند ولی همراه با دارو، تزریق داخل صفاقی نرمال سالین به عنوان حلال دارو را نیز داشتند.

۳- گروه های تیمار: در این گروهها ۲۸ موش استفاده شد که در هر گروه ۸ موش سوری نر بود و عصاره هیدروالکلی گیاه زوفا را با دوزهای ۱۰۰، ۲۰۰، ۴۰۰ و ۸۰۰ میلی گرم بر کیلوگرم وزن موش، به صورت گاواژ با حجم ۰/۵ سی سی دریافت کردند. ۳۰ دقیقه پس از گاواژ، داروی پنتیلین تترازول به روش تزریق داخل صفاقی به این گروهها داده شد.

۴- گروه کنترل مثبت دیازپام: در این گروه ۳۰ دقیقه قبل از تزریق پنتیلین تترازول، حیوانات داروی ضد تشنجی دیازپام را با دوز ۲ میلی گرم بر کیلوگرم به روش تزریق داخل صفاقی دریافت کردند از آنجایی که میان گروه PTZ و گروه PTZ+ NS تفاوت معنی داری وجود ندارد، دادههای این دو گروه با هم ادغام شد و به عنوان یک گروه واحد به نام گروه کنترل در نظر گرفته شد.

تجزیه و تحلیل آماری

در این مطالعه نتایج به دست آمده به صورت انحراف معیار و میانگین (Mean±SEM) بیان شده است. مقایسه آماری بین گروه های آزمایشی با نرم افزار SPSS انجام شد. برای مقایسه کمیت Wallis و آزمون متعاقب Dunn استفاده شد. برای مقایسه تاخیر در شروع تشنج و طول مدت تشنج از ANOVA one way (آنالیز واریانس یک طرفه) و مقایسه بین تک تک گروههای آزمایشی با استفاده از آزمون تکمیلی post-hoc Tukey test انجام شد. پ $P < 0/05$ به عنوان حداقل سطح معنی داری در نظر گرفته شد. داده ها به شکل میانگین $\pm$ انحراف معیار نشان داده شده است.

عصاره گیاه زوفا

تصویر گیاه زوفا

ارزیابی اثر عصاره بر روی تشنج القا شده با پنتیلین تترازول:

برای ایجاد مدل کیندلینگ شیمیایی داروی پنتیلین تترازول (تولید شرکت sigma آلمان) استفاده شد. بعد از تجویز داروی پنتیلین تترازول، رفتارهای حیوان برای مدت ۲۵ دقیقه ارزیابی شد و مراحل رفتاری تشنجها به صورت زیر طبقه بندی شد (۱۰):

مرحله صفر: هیچ نشانه رفتاری دیده نشد

مرحله اول: انقباض کلونیک عضلات گوشها، صورت و راست شدن دم

مرحله دوم: حرکات تشنجی سر حیوان به بالا و پایین و حرکات ریتمیک دستها

مرحله سوم: انقباض میوکلونیک بدن

مرحله چهارم: تشنجهای کلونیک عمومی و چرخیدن روی پهلو

مرحله پنجم: تشنجهای عمومی با بسط تونیک و حالت تشنجی

مرحله ششم: مرگ

گروه های آزمایش

حیوانات به طور تصادفی به هفت گروه ۸ تایی تقسیم شدند که عبارتند از:

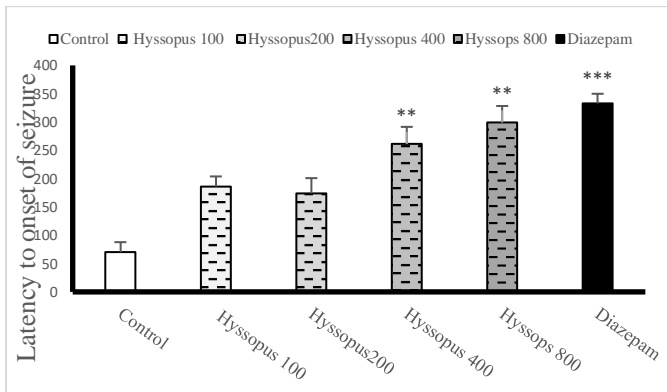
۱- گروه PTZ: این گروه فقط داروی پنتیلین تترازول را با دوز ۴۵

میلی گرم بر کیلوگرم در ۱۲ نوبت به صورت داخل صفاقی هر ۴۸ ساعت یکبار دریافت می کردند. تزریقات ۱۲ روز طول کشید تا

یافته‌ها

اثر دوزهای مختلف عصاره هیدروالکلی زوفا و دیازپام بر پیشرفت مراحل تشنج:

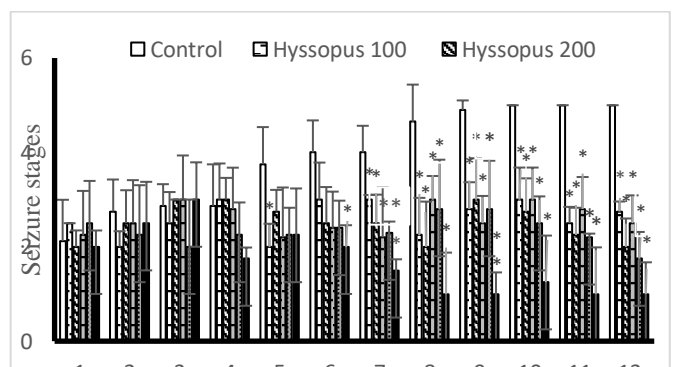
در نمودار ۱ پیشرفت مراحل تشنج در گروه‌های درمان با گروه کنترل در تمام روزها با هم مقایسه شدند. در گروه PTZ، تعداد تزریقات لازم برای کیندل شدن حیوانات 10 ± 2 تزریق بود. در تزریق ۱۲ تمام حیوانات گروه PTZ کیندل شده بودند. بنابراین گروه‌های درمان و گروه کنترل مثبت دیازپام نیز ۱۲ تزریق دریافت کردند. همان‌گونه که در نمودار ملاحظه می‌شود در روز ششم دیازپام اثر مهارکنندگی روند کیندلینگ اعمال کرد. در روز هفتم دوزهای ۱۰۰، ۲۰۰ و ۸۰۰ زوفا بر روند کیندلینگ اثر مهاری اعمال کرد که اثر دوز ۸۰۰ قابل مقایسه با دیازپام بود. در روز هشتم تا دوازدهم مراحل تشنج تمام دوزهای زوفا با گروه کنترل اختلاف معنی داری نشان داد ولی اثر دیازپام بیشتر بود. بیشترین اثر ضد تشنجی عصاره گیاه زوفا مربوط به دوز ۸۰۰ در روز دوازدهم بود که قابل مقایسه با دیازپام بود. هیچ کدام از گروه‌های درمان مرحله ۵ تشنج را نشان ندادند. در مهار مراحل تشنج اثر زوفا قابل ملاحظه با دیازپام بود. اختلاف معنی‌داری در پیشرفت مراحل تشنج بین گروه‌های شاهد و گروه‌های درمان وجود داشت ($P < 0.05$).

شکل ۲) اثر دوزهای ۱۰۰، ۲۰۰، ۴۰۰ و ۸۰۰ زوفا و دیازپام بر مدت زمان شروع تشنج. در دوزهای ۴۰۰، ۸۰۰ و دیازپام افزایش معنی‌دار نسبت به گروه‌های کنترل دیده شد. گروه دیازپام با دوز ۴۰۰ و ۸۰۰ اختلاف قابل ملاحظه‌ای نداشت ولی با دوزهای ۱۰۰ و ۲۰۰ اختلاف معنی‌داری نشان داد. $***P < 0.001$ و $**P < 0.01$ است.

اثر دوزهای مختلف زوفا و دیازپام بر طول مدت تشنج:

در نمودار ۳ طول مدت تشنج در گروه‌های درمان با گروه کنترل با هم مقایسه شدند. در این نمودار، میانگین کل تمام روزها برای طول مدت تشنج در هر گروه بدست آمد و سپس مقایسه بین گروه‌ها انجام شد. داده‌ها به شکل میانگین $\pm$ انحراف معیار نشان داده شده است. همان‌گونه که در نمودار مشاهده می‌شود زوفا در گروه‌های

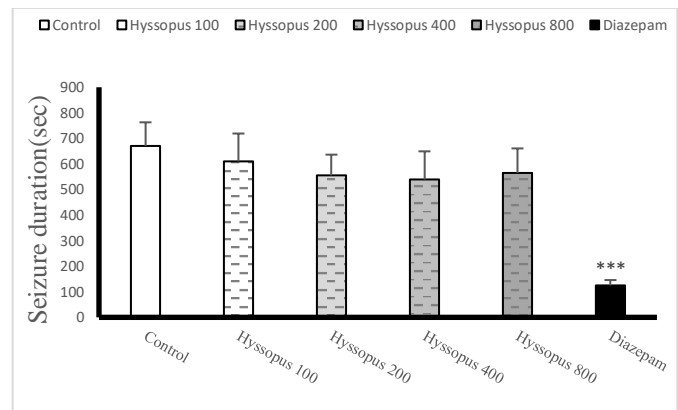

شکل ۱) اثر دوزهای ۱۰۰، ۲۰۰، ۴۰۰ و ۸۰۰ عصاره گیاه زوفا بر بیشینه مرحله رفتاری تشنج در هنگام روند کیندلینگ. اختلاف معنی‌داری بین گروه‌های درمان با کنترل به ویژه در روزهای ۹-۱۲ کیندلینگ وجود دارد. $**P < 0.05$ ، $***P < 0.01$ و $***P < 0.001$ است.

گیاه زوفا تاریخچه طولانی در طب سنتی دارد. از این رو مطالعات آزمایشگاهی متعددی روی خواص مختلف آن انجام شده است. بررسی ترکیبات عصاره نشان داده است که این گیاه دارای ترکیبات پلی فنولیک مانند فلاونوئیدهای *epigenin*, *quercetin*, *diosmin*, *luteolin* و گلیکوزیدهای آنها است این ترکیبات دارای خاصیت آنتی اکسیدانی هستند و می توانند رادیکالهای آزاد را به خود جذب کرده و از آثار مخرب آنها جلوگیری کنند. و از این طریق خواص آنتی اکسیدانی خود را اعمال می کنند (۱۲-۱۳). از فلاونوئیدها آثار مختلفی در مغز گزارش شده است که شامل آثار حفاظت نورونی در برابر نوروتوکسین ها و جلوگیری از آسیب نورونی، ممانعت از التهاب به وسیله مهار میکروگلیاها و آستروسیت ها و همچنین تقویت حافظه و یادگیری از طریق تسهیل پلاستیسیته سیناپسی است (۱۴). فلاونوئیدها پیام های آپوپتوز القا شده توسط نوروتوکسین ها را مهار کرده و از طریق بر هم کش با آپشار سیگنالینگ نورونی مانند مسیرهای *MAP Kinase* و *PT3/AKT* به زنده ماندن نورون ها کمک کرده و تمایز نورونی را افزایش می دهند (۱۵). همچنین این ترکیبات سبب افزایش جریان خون مغزی از طریق القاء رگ زایی و همچنین رشد نورون های جدید در هیپوکمپ می شوند. بنابراین استفاده طولانی مدت از رژیم غنی از فلاونوئیدها سبب کاهش نورودژنراسیون می شود. نقش حفاظت نورونی فلاونوئیدها در بیماری هایی مانند پارکینسون و آلزایمر نشان داده شده است (۱۵). همچنین نشان داده شده است میوه ها و سبزیجات حاوی فلاونوئیدها از طریق تعدیل رهائش نوروترانسمیترها و تحریک نورون زایی در هیپوکمپ نقش مفیدی در CNS ایفا می کنند (۱۶). مطالعات نشان داده اند که فلاونوئیدها اثر بهبود دهنده در بیماری افسردگی نیز دارند. (۱۷). در این مطالعه همچنین اثر ضد تشنجی این گیاه با توجه به ترکیبات فلاونوئیدی آن در راستای نتایج مطالعات قبلی است که نشان می دهد این ترکیبات دارای اثر حفاظت نورونی هستند. مدارک نشان داده اند که فلاونوئیدها مانند دیازپام از طریق فعال کردن گیرنده های $GABA_A$ عمل می کنند این مواد به محل اتصال بنزودیازپین ها در روی این گیرنده ها متصل می شوند. همچنین به این محل اتصال ترکیبات دیگری مانند باریتورات ها نیز متصل می شوند. غلظت های مونومولار و میکرومولار فلاونوئیدها، غلظت های عملکردی آن در گیرنده های $GABA_A$

درمان طول مدت تشنج را نسبت به گروه های کنترل بطور قابل ملاحظه ای کاهش نداد. تمام دوزهای زوفا اثر کاهندگی تقریباً یکسانی بر مدت تشنج اعمال کردند. آنالیز آماری نشان می دهد اختلاف معنی داری بین گروه های درمان و گروه های کنترل وجود ندارد. بین گروه های درمان اختلاف چشمگیری مشاهده نشد. برخلاف عصاره گیاه زوفا، دیازپام طول مدت تشنج را بطور معنی داری کاهش داده است ($P < 0.001$).

شکل ۳) اثر دوز های ۱۰۰، ۲۰۰، ۴۰۰ و ۸۰۰ زوفا و دیازپام بر طول مدت تشنج. اختلاف معنی داری بین گروه های کنترل با گروه های زوفا مشاهده نشد ولی گروه دیازپام با گروه های زوفا، کنترل اختلاف معنی داری نشان داد. $P < 0.001$ و $n = 7$ است.

بحث و نتیجه گیری

صرع یکی از بیماری های مزمن جامعه انسانی است که تلاش بسیاری تاکنون برای درمان و کنترل آن صورت گرفته است. ولی به علت آثار جانبی داروهای در دسترس و عدم پاسخ دهی تعدادی از بیماران به داروهای شیمیایی باعث شده است تا استفاده از داروهای گیاهی بر اساس تب سنتی دوباره در درمان بیماری صرع مورد توجه قرار گیرد. از این رو در این مطالعه اثر ضد تشنجی عصاره گیاه زوفا در مدل حیوانی کیندلینگ شیمیایی مورد مطالعه قرار گرفت و داده های ما نشان داد که عصاره هیدروالکلی این گیاه دارای اثر ضد تشنجی بوده و این اثر تا حدودی قابل مقایسه با اثر ضد تشنجی داروی دیازپام هست.

تشنجات ژنرالیزه نقش دارند بخش عمقی قشر پریفورم پیشانی (deep preform frontal cortex) با بخش مجزایی در قشر بویایی اولیه ارتباط نزدیکی دارد که به نظر می‌رسد شروع تشنج را کنترل می‌کند و مطالعات نشان داده است که تزریق آنتاگونیست گابا یا آگونیست گلوتامات در این ناحیه سبب شروع تشنج‌های حرکتی می‌شود (۲۲) با توجه وجود فلاونوئیدها به عنوان آگونیست گیرنده های گابا در گیاه زوفا به نظر می‌رسد این ترکیبات بر مدار شروع تشنج اثر گذاشته و با اتصال بر گیرنده‌های گابا شروع تشنج را به تاخیر می‌اندازند.

یکی دیگر از ترکیبات این گیاه تانن‌ها هستند این ترکیبات جزء آنتی اکسیدان‌ها هستند و اثر ضد تشنجی این ترکیبات در تشنج‌های القا شده با آهن قبلاً نشان داده شده است که در تأیید داده‌های به دست آمده از این پژوهش است (۲۳). همچنین در مطالعه‌ای نشان داده شده است که عصاره آبی زوفا با دوز ۱۰۰ میلی گرم بر کیلوگرم، وقوع مرحله ۵ و ۶ تشنج را در مدل تشنج حاد القا شده با پنتیلین ترازول به تعویق می‌اندازد که نشان می‌دهد ممکن است عصاره آبی گیاه آثار ضد تشنجی داشته باشد. این یافته‌ها در راستای نتایج حاصل از این پژوهش است (۲۴). همچنین بررسی‌ها نشان داده‌اند که Cis- and trans-3-pinanones که یکی از ترکیبات موجود در گیاه زوفا است که آنتاگونیست گیرنده $GABA_A$ است و می‌تواند اثر تشنج‌زایی داشته باشد ولی اثر تشنج‌زایی آن در مدل پنتیلین ترازول بررسی نشده است. با توجه به تزریق عصاره، قبل از تزریق پنتیلین ترازول ممکن است که این ترکیب قبل از اتصال پنتیلین ترازول به گیرنده گابا متصل شود و احتمال دارد با تغییر ساختار گیرنده تمایل گیرنده به پنتیلین ترازول را تغییر دهد و از اثر تشنج‌زایی پنتیلین ترازول جلوگیری به عمل بیاورد البته این موضوع نیاز به بررسی دقیق‌تر دارد. با توجه به نتایج بالا و ترکیبات پیش‌برنده تشنجی و ضد تشنجی آن به نظر می‌رسد که مطالعات بیشتری در زمینه اثر ضد تشنجی گیاه زوفا و با استفاده از ترکیبات آن مورد نیاز است

می‌توان نتیجه‌گیری کرد که گیاه زوفا دارای ترکیباتی است که با افزایش مهار مغز مانع از تحریک پذیری بیش از حد مغز شده و با تعدیل رهایش نوروترانسمیترها و جلوگیری از تخریب نورونی و با ایجاد حفاظت از نورونها می‌تواند آثار ضد تشنجی خود را اعمال

است (۱۸) بنابراین مقادیر کم آن‌ها در مواد غذایی می‌تواند روی عملکرد مغزی اثر تعدیل‌کنندگی داشته باشد. گیرنده‌های $GABA_A$ کانال‌های کلری هستند و فلاونوئیدها از طریق فعال کردن این گیرنده ها جریان کلری را افزایش می‌دهند و از این طریق، تعادل تحریک و مهار در مغز را که در اثر بروز تشنج به سمت تحریک به هم خورده بود، مجدداً برقرار می‌سازند. نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد عصاره گیاه زوفا اثر مهارى بر تشنج‌های ناشی از پنتیلین ترازول دارد با توجه به این که ۳۰ دقیقه قبل از تزریق پنتیلین ترازول عصاره گیاه به شکل گاواژ داده می‌شود در این مدت ترکیبات گیاه وارد جریان خون شده و از طریق سد خونی و مغزی وارد مغز می‌شوند با توجه به وجود ترکیبات فلاونوئیدی و منوترپنوئیدی در عصاره این گیاه، سطح مهار مغزی افزایش می‌یابد در نتیجه به دنبال تزریق پنتیلین ترازول و اتصال آن به محل اتصال پیکروتوکسین در گیرنده‌های گابا تا حدی از اثر تشنج‌زایی آن جلوگیری به عمل می‌آید. بررسی‌ها نشان داده‌اند که ترکیبات متعددی از منوترپنوئیدها که گروه بزرگی از روغن‌های اساسی هستند، مانند لینالول، کارواکرول و تیمول در گیاه زوفا وجود دارد لینالول از طریق مهار کانال‌های وابسته به ولتاژ سدیمی اثر مهارى خود را اعمال می‌کند و از طریق مهار این کانال‌ها، تحریک پذیری مغز را کاهش می‌دهد (۱۹). کارواکرول هم از ترکیبات فیتوشیمیایی موجود در این گیاه است از طریق مهار کانال‌های وابسته به ولتاژ سدیمی و کانال‌های کلسیمی L-type تحریک‌پذیری مغز را کاهش داده و اثر ضد تشنجی اعمال می‌کند (۱۹) تیمول از طریق مهار کانال‌های وابسته به ولتاژ سدیمی و فعال کردن گیرنده‌های گابا تحریک‌پذیری مغز را کاهش می‌دهد و اثر ضد تشنجی اعمال می‌کند (۱۹). بررسی‌های انجام شده، آثار ضد تشنجی مونوترپن‌های تیمول و کارواکرول را نشان داده‌اند. (۲۰-۲۱). با توجه به وجود مونوترپن‌ها در گیاه زوفا و اثر ضد تشنجی این ترکیبات، بنابراین نتایج حاصل از این مطالعه در تأیید مطالعه فوق است. فلاونوئیدها هم از طریق اتصال به محل اتصال بنزودیازپین‌ها سطح مهار مغز را افزایش می‌دهد بنابراین ترکیبات فیتوشیمیایی موجود در عصاره زوفا اثر تشنج‌زایی زوفا را کاهش می‌دهند. نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد که عصاره گیاه زوفا کمیت تاخیر تا شروع تشنج را افزایش داد. در شروع و انتشار تشنج، مدارات قشری و زیر قشری در تشنج‌های موضعی و

14. Vauzour D, Vafeiadou K, Mateos R A, Rendeiro C, Spencer J. The neuroprotective potential of flavonoids: a multiplicity of effects. *Genes and Nutr* 2008; 3: 115-126.
15. Spencer J. Flavonoids and brain health: multiple effects underpinned by common mechanisms. *Genes and Nutr*. 2009; 4(4) 243-250.
16. Spencer J. The interactions of flavonoids within neuronal signalling pathways. *Genes Nutr*. 2007;2(3): 257-273.
17. Yi LT, Li CF, Zhan X, Cui Cc, Xiao F, Zhou LP, Xie Y. Involvement of monoaminergic system in the antidepressant-like effect of the flavonoid naringenin in mice. *Prog in Neuro-Psychopharmacol & Bio Psychiatry*: 2010; 34 :1223-1228
18. Vauzour D, Vafeiadou K, Rodriguez-Mateos A, Rendeiro C, Spencer J. The neuroprotective potential of flavonoids: a multiplicity of effects. *Genes Nutr*. 2008; 3(3-4): 115-126
19. Namvar Aghdash S. Herbal medicine in treatment of epilepsy. *Curr. Drug Targets*. 2021. PMID: 33023444
20. Sancheti J, Froogh Sheikh M, Chaudhari R, Somani G, Patil S, Jain P, Sathaye S. Characterization of anticonvulsant and antiepileptogenic potential of thymol in various experimental models. *Naunyn Schmiedeberg Arch*. 2014; 387:59-66.
21. Sadegh M, Sakhaie H M. Carvacrol mitigates proconvulsive effects of lipopolysaccharide, possibly through the hippocampal cyclooxygenase-2 inhibition. *Metab Brain Dis*. 2018; 33:2045-2050.
22. Vaudano E A, Carmichael W D, Salek-hasidi A, Rampp S, Stefan H Lumeiox L, Koepf J M. Networks involved in seizure initiation *Neurology*. 2012 79 (17) 249-253
23. Kabuto H, Yokoi I, Mori A. Monoamine metabolites, iron induced seizures, and the anticonvulsant effect of tannins. *Neurochem Res*. 1992; 17: 585-590.
24. Sadegh M Effects of aqueous extract *Hyssopus officinalis* on seizures induced by pentylenetetrazole and hippocampus mRNA level of iNOS in rats. *Avicenna Journal of Phyto medicine*. 2019

کند. ولی باوجود در دسترس بودن و ارزان بودن آن باید مطالعات بیشتری برای بررسی اثر ضد تشنجی آن انجام داد و آثار جانبی احتمالی زوفا هم مورد ارزیابی قرار گیرد. با این حال به نظر می رسد که عصاره این گیاه بتواند داروی گیاه مناسبی در آینده درمان صرع باشد.

منابع

1. Reetesh M, Papiya B, Sunny S, Sonam J. Medicinal plants used in the treatment of epilepsy. *Inter Res Jour Pharmacy*. 2011; 2(2) 32-39.
2. Bahadir A, Demir S, Orallar H, Beyazcicek E, Onar F. effects of an extract salvia miltiorrhiza on the penicillin induced epilepsy model in rats. *Neurophysiology*: 2015; 47(3): 218-25.
3. Guillemain L, Kahan P, Depaulis A, Animal models of study aethiopathology of epilepsy: wath are the futures to models? *Epileptic disord*: 2012 ; 14(3): 217-25.)
4. Asadi-Pooya AA, Nikseresh AR, Yaghoubi E. Old Remedies for Epilepsy: Avicenna's Medicine. *Iran Red Crescent Med J*. 2012; 14(3) 174-177.
5. Fathiazad F, Mazandarani M, Hamedeyazdan S. Phytochemical analysis and antioxidant activity of *Hyssopus officinalis* L. from Iran. *Adv Pharm Bull*. 2011; 1(2) 63-67.
6. Moro A, Zalacain A, Mendoza J, Carmona M. Effects of Agronomic Practices on Volatile Composition of *Hyssopus officinalis* L. *Essential Oils. Molecules*. 2011; 16(5) 4131-4139.
7. Vlase L, Benedec D, Hanganu D, Damian G, Sevastre B and etal. Evaluation of Antioxidant and Antimicrobial Activities and Phenolic Profile for *Hyssopus officinalis*, *Ocimum basilicum* and *Teucrium chamaedrys*. *Molecules*. 2014; 19(5) 5490-5507.
8. Said-Alahl H, Abbas Z H, Sabra S .A, Tkachenko G K. Essential Oil Composition of *Hyssopus officinalis* L. Cultivated in Egypt. *Inter Jou of Plant Sci and Ecology*. 2015 : 1(2) 49-53.
9. Parto N, Valizadeh Z, Sarkaki A, Nasri S. Evaluation of the Effect of *Malva Parviflora* Hydro-alcoholic Extract on Pain in Male Rat. *Jundishapour Sci Med J* 2018; 1: 95-105
10. Erkec E O, Arihan O. Pentylenetetrazole Kindling Epilepsy Model. *Epilepsi* 2015;21(1):6-12.
11. Kumar A, Sharma N, Bhardwaj M, Singh S.A. Review on Chemical Induced Kindling Models of Epileps. *J Vet Med Res*. 2016; 3(3) 1-6.
12. Sultana B, Anwar F, Ashraf M. Effect of Extraction Solvent/Technique on the Antioxidant Activity of Selected Medicinal Plant Extracts *Molecules*. 2009; 14: 2167-2180.
13. Ju H Y. effect of extraction solvents on total phenol content, total flavonoid content, and antioxidant activity of *limnophila aromatic*. *Journal of food and drug analysis*: 2014; 22: 296-30